

crkva u svijetu

godina XIV • broj 2 • split • 1979

KAKO SMO I KOLIKO SMO OSTVARILI DUH KONCILA?

Drago Šimundža

Koncil i njegova stvarnost u našoj Crkvi

Izazvan dubokim povijesnim i životnim promjenama, potaknut duhovnom misijom Crkve, Koncil je izrekao svoju riječ, pokazao svoj smjer i unio novi duh u naše dvadeseto stoljeće. Taj duh nas ima petnaest godina nadahnjuje, ispunja Crkvu, širi se svijetom. Makar koji put različito, svi se mi, uglavnom, na nj pozivamo, svi ga u našoj Crkvi i oko Crkve spominjemo, s njim se susrećemo i prema njemu se opredjeljujemo. Nije li stoga potrebno baciti jedan pogled na stvarnost i kontinuitet Koncila ili, bolje, koncilskog duha, svijesti i mentaliteta, u našoj Crkvi? Danas, nakon nemirnog pokoncilskog traženja i usklađivanja staroga s novim, pri čemu je bilo i disonantnih glasova, možemo cjelovitije ocijeniti protekli period i u novom razdoblju u koje ulazimo još sigurnije koncilski djelovati, poprimiti i ostvariti duh Sabora u Crkvi i sredini u kojoj živimo. To više što je taj duh povijesna okosnica i praktična norma rada i shvaćanja današnjeg i sutrašnjeg vjernika, naše i cijele Crkve. Naravno, nije to stvar jedne ili druge izjave, nego trajne svijesti i zajedničkog zalaganja.

Dva svijeta gledanja i doživljavanja

Čovjek je, sigurno, oduvijek u sebi nosio svoje bojazni i nadanja. Jednako kao i mi danas, stajao je sa svojim oporbama, s brigom i nadom pred vremenom i budućnosti, pred onim što je bilo i onim što je nadolazilo. I koliko god se povijest mijenjala i sobom nosila nove izazove i kušnje, čovjek se nerado mijenja, teško se na novo privikava, uvijek sa sobom

nosi »svoj svijet«. Nije li to i naš slučaj koji nam Koncil pomaže razumjeti i nadvladati?

U ovom relativno dugom razdoblju kršćanske ere nije bilo, čini se, tako oštrih smjena i promjena u samoj duhovnoj sferi i atmosferi, kakve mi danas doživljavamo. Stari se kršćanin rađao, rastao i živio, općenito rečeno, u istom duhovnom podneblju — u istom svijetu i mentalitetu — u kojemu je na ovim evropskim prostorima kršćanstvo predstavljalo temeljnu, zapravo jedinu stvarnu duhovnu odrednicu. To mu je, tom starom kršćaninu, uza sve nedaće i promjene njegova vremena ipak omogućavalo da se u svim situacijama osjeća duhovno sigurnim, da na sve gleda iz svojega kuta: »sub specie aeternitatis« (pod vidom vječnosti).

Nasuprot tomu, donekle stalnom i ustaljenom svijetu i kršćanskom mentalitetu odavno se počelo nazirati jedno novo doba sa svojim raznobojnim svijetom gledanja i doživljavanja, svojim nemirima i suprotstavljanjima starome. Taj naizgled tihi rascijep ljudske svijesti i prakse nije stagnirao i njegove su se posljedice iz razdoblja u razdoblje spontano namećale. S dezintegracijom cjelovite kršćanske misli, koherentne slike čovjeka i svijeta, dezintegrirao se i sam čovjek, njegovo duhovno obzorje, optika njegova shvaćanja i prosuđivanja. Taj rascjep je danas tako uočljiv da se doista ne može govoriti o jedinstvenom evropskom, kršćanskom motrištu poimanja i prosuđivanja svijeta. S jedne strane pluralizam stajališta i kultura, s druge antiteizam i ateizam — da i ne spominjemo kojekakve društveno-političke pokrete — ižaravaju oko sebe toliko suprotnih i različitih duhovnih silnica da se bitno promijenio stari način gledanja i doživljavanja ili, kako se to običnije kaže, kriterij vrednovanja.

Kako se u takvoj situaciji postaviti? Što poduzeti? Kako u taj novi svijet uklopiti i uprisutniti trajno Radosnu vijest? Na koji način shvatiti i prihvatiti novu stvarnost i način života a jednako ostati vjeran staroj istini Kristove poruke? — To su pitanja koja se odavno postavljaju suvremenom kršćaninu i Crkvi, posebno u koncilskom i ovom pokoncilskom vremenu.

Slovo i duh Koncila

Na ta je pitanja pokušao Sabor odgovoriti. To je zapravo i dovelo do Sabora. I odgovorio je. Slovom i duhom. Riječju i usmjerenjem.

»Danas čovječanstvo proživljava novo razdoblje svoje povijesti, u kojemu se duboke i brze promjene postupno šire po cijelom svijetu... Zato već možemo govoriti o pravom društvenom i kulturnom preobražaju koji zadire također u vjerski život« (GS 4).

U skladu dakle s tim ili, bolje, u skladu s temeljnim pozivom i misijom Crkve Koncil se toliko trudio da u tim novim okolnostima i promjenama pronađe pravi put i trasira novi, povijesni smjer po kojemu će se suvremeni kršćani — pojedinci i Zajednica — ravnati i aktivno, stvaralački postavljati prema današnjim prilikama i kompleksnoj stvarnosti, koja im se danas na nov način postavlja, suprotstavlja ili, s druge strane, nameće. U toj su funkciji zamišljeni i napisani svi crkveni dokumenti od prvih saborskih rasprava do nedavno objavljene okružnice pape Ivana

Pavla II. *Otkupitelj čovjeka*. Unatoč raznolikosti predmeta i poruka u svim se tim dokumentima očituje isti duh, isti smjer i opredjeljenje: predano crkveno služenje Bogu i čovjeku u ovom našem vremenu i našim prilikama u skladu sa suvremenim zahtjevom i životom, ali s istim kršćanskim predanjem, kršćanskom svijesti, s istom vjerom i nadom u jedinstvu s Kristom i zajedništvu s cijelom Crkvom.

Sabor, dakle, nije samo činjenica i događaj, zbirka dokumenata ili zapis o našem vremenu — Sabor je istodobno i jedan novi duh, smjer i orijentacija, opredjeljenje i norma djelovanja.

Život naš svagdanji

Mislim da je cilj i pravo ostvarenje Koncila: kršćanski misliti i djelovati u svom prostoru i vremenu, svugdje; na nov način, ako treba, ali uvijek u duhu Kristova izbora i poruke, u duhu Koncila. Biti suvremeni, koncilski kršćanin znači formirati svijest, temeljno opredjeljenje i praktično vladanje po smjernicama Sabora. Ta stvarna koncilaska svijest — način djelovanja i mišljenja, koncilsko opredjeljenje — najbolje su jamstvo da je Sabor duboko spustio svoje korijenje u jedan svijet, jednu sredinu, konkretno u našega čovjeka i našu Crkvu. Za razliku od površinskih promjena i časovite reforme ta svijest zrači duhom Koncila, stvara novu duhovnu atmosferu, novi mentalitet, djeluje spontano i prelazi u nasljeđe. Očituje se u svagdanjem, svakodnevnom životu.

Budući da se, evo, nalazimo u novom pokoncilskom razdoblju, nameće nam se pitanje: što smo do sada učinili da se taj duh u nas ostvaruje i ostvari, da se suvremeni kršćani — pojedinci i Zajednica, svi, zajednički — koncilski shvaćaju i ponašaju? Praktično, u svagdanjem životu! Drugim riječima: koliko je naša Crkva kao cjelina svjesna stvarnosti Koncila? I to ne toliko izvanjski, formalno, tj. u smislu tzv. slova Sabora — što ne želimo potcijeniti — nego — što je po našem mišljenju bitno — stvarno, svjesno i motivirano, u smislu unutrašnjeg, životnog shvaćanja i prihvaćanja saborskog duha. Koliko je naša Crkva, u svom vrhu i osnovici, u cjelokupnom Božjem narodu koncilaska Crkva? Jesmo li i koliko smo uspjeli unijeti koncilskog duha u naš prostor, u naša shvaćanja i stajališta, u svijest i životnu praksu, u ono što stvara duhovno ozračje, što ostaje i prelazi u nasljedstvo, što postaje i ostaje normom djelovanja, nekom vrstom nove naravi, aktivne svijesti koja formira ljude i vrijeme, u našem slučaju nas i našu Zajednicu?

Kritički pogled

Reći da smo malo učinili, u ovakvom jednom uvodniku, bez dubljih analiza i određenja, ne bi bilo ispravno, kao što bi, s druge strane, hvaliti dosadašnje uspjehe i biti zadovoljan s onim što se činilo i učinilo odavalo stanoviti minimalizam, ako možda to ne bi bilo — bar što se tiče onoga što nazivamo koncilskim duhom i temeljnim opredjeljenjem — i u očitom raskoraku sa stvarnošću u našoj Crkvi.

Činjenica je, nema sumnje, da smo u mnogome predano radili i da smo stvarno dosta uradili. Koncil je u nas iskreno prihvaćen. Načelno i

formalno u mnogome ostvaren. Nekog javnog otpora, nereda, uopće nije bilo. Od liturgijske reforme, pokušaja dijaloga, osnivanja vijeća, tumačenja i širenja koncilskih poruka do nekih metodskih i, rekao bih, unutrašnjih, stvarnih promjena u shvaćanju i postupku, bilo s obzirom na opću orijentaciju, bilo u personalnom i pastoralnom ponašanju — Koncil je u našoj Crkvi našao vjerna tumača i sljedbenika. Bilo je i ima vidnih uspjeha, značajnih postignuća.

Drugo je pitanje, međutim, jesmo li dovoljno na tome radili i u tom smislu stvarno koncilski obnovili našu Crkvu.

Na to nije lako odgovoriti; to više, što smo svjesni da bi bilo nerealan očekivati neka čudesa, nešto što bi nas odjednom obnovilo i promijenilo, kao da smo do jučer bili bez svojih shvaćanja i navika. Uostalom, koliko je Koncil određenje, stav i zaključak, toliko je također i proces, izgradnja i smjer. Nemoguće ga je odjednom dovršiti, jednostavno primijeniti i ostvariti. Koncil treba ostvarivati, u praksi radati i graditi.

Pogrešno je stoga strančarski izvikivati parole, stvarati razdor, širiti paniku. Potrebno je smireno i razborito prilaziti složenom pitanju Koncila i koncilske obnove, koja je doista više svjesno opredjeljenje i životna praksa nego jednostavni stav i zaključak, više duhovna izgradnja nego neka formalna promjena i ispunjenje slova koncilskih dokumenata.

Pa ipak, kad već kritički govorimo o našem ostvarenju Koncila, o njegovu duhu i opredjeljenju, ne smijemo i ne možemo s ovim što smo do sada postigli i ostvarili biti zadovoljni. Neću sve nabrajati, ali svi pomalo osjećamo kako je naša Crkva u nekim svojim postupcima i problemima očito iza Koncila. Sumnje i reagiranja nisu u duhu Koncila. Sukobi, razdori, podvojenost i samovoljna ponašanja više spadaju u pretkoncilsko vrijeme i ponašanje nego u koncilsko i, danas, u pokoncilsko razdoblje. Duh Koncila je u stvari duh suradnje, duh suodgovornosti i zajedništva, dijaloga (ne samo onog izvanjskog nego i unutrašnjeg), ozbiljnog, discipliniranog zajedničkog planiranja i rada u cilju današnje i sutrašnje afirmacije vjere i Crkve.

U usporedbi s tim vrlo malo znači na koju će stranu biti okrenut oltar, koje ćemo, jedno ili drugo, biskupijsko vijeće ustanoviti ili kakvu ćemo formalnu izjavu formulirati, odnosno koncilsku poslanicu napisati i propovijed izgovoriti. Trebalo bi nam više saborskog takta, osjećaja, duha; životnog, osobnog i zajedničkog, saborskog zalaganja i opredjeljenja.

To je ono što nismo uspjeli ostvariti. To je zapravo što bih želio u ovom času pred sve nas, pred cijelu našu Crkvu postaviti kao primarnu dužnost i koncilski zadatak: duh komunitarnosti i discipliniranosti, svjesti o zajedništvu i jedinstvu, o suodgovornosti i suradnji. I to ne toliko s općom Crkvom — koja je najčešće tako »daleko« — nego s našom, u našoj mjesnoj, u susjednoj i sa susjednom, lokalnom Crkvom, drugom skupinom i zajednicom, koja u biti i predstavlja »osnovni vez« zajedništva, realnu, stvarnu kopču kršćanskog komunitarizma i jedinstva u općoj Crkvi.

Kad se kritički osvrćemo na naše pokoncilsko razdoblje, ne moramo dakle govoriti samo o našim uspjesima, treba upozoriti i na neuspjeha,

odnosno prave promašaje, kao što se ne možemo zaustaviti samo na, koji put nerazborito kritiziranoj, pučkoj pobožnosti, tradicionalnoj ili prividnoj uhodanosti, inertnosti naših institucija, na formalnoj primjeni Koncila, nepovezanosti klera i laika, dotično na tradicionalno agrarnom karakteru našega pastoralara, jer je još potrebnije govoriti o nekim sitničavim shvaćanjima i međusobnim razdvajanjima, o samovoljnom ponašanju i tumačenju ili, što je danas s našeg općeg stajališta i povijesnog trenutka neshvatljivo, o neujednačenim i često suprotnim glasovima, odnosno odnosima i gledištima prema našem zajedničkom danas i sutra. Mnogošta se u nas događa što nije u vezi s Koncilom, ali bi sigurno koncilski duh, kad bismo ga više imali, uspio riješiti mnoge probleme ili, točnije, ne bi ni dopustio da do njih dođe.

Nove kušnje i pogled u budućnost

Imam dojam — možda se varam — da nekako polako jenjava naše oduševljenje i zanos za daljnje učvršćenje i dublje ukorjenjenje koncilске reforme i koncilskog duha u nama, našoj sredini i našoj Crkvi. Možda smo se zamorili, možda u nekim nađanjima razočarali? Ili smo možda zadovoljni s onim što smo učinili i postigli? Držim da su to dvije vrlo realne i isto tako vrlo opasne kušnje s kojima se, čini se, danas susrećemo, kad se radi o daljnjoj izgradnji i afirmaciji koncilskog duha u našoj Crkvi.

Međutim, Koncil nije bio i prošao. Koncil je povijesna stvarnost našega vremena. I budućnost treba da bude koncilska kao i sadašnjost. Pokoncilsko razdoblje nije završilo. Ono traje.

Danas, kad se stižala jalova napetost i kad su utihnule senzacionalne vijesti, pred nama je novo, mirnije pokoncilsko razdoblje, u kojemu bismo trebali učvrstiti ono što smo dosada učinili i ostvariti ono što još nismo uspjeli. Isto tako, vrednujući dosadašnje postupke, možemo bolje vidjeti kako ubuduće treba raditi. Ako smo u proteklom periodu više pažnje posvećivali vanjskoj obnovi, slovu koncilskih smjernica i dokumenata, odsada bi trebalo više raditi na afirmaciji koncilskog duha u našoj osobnoj i zajedničkoj svijesti, u praksi, na djelu. Stara je istina da koncili daju svoj povijesni biljeg Crkvi, stoga nam je kršćanska dužnost da ne ostanemo i ne zastanemo na površinskoj reformi, nego da ovaj naš koncil pretvaramo u svijest, djelo i nasljeđe.

»Istina će vas osloboditi«

Ima riječi i pojmova koje svako tumačenje samo osiromašuje. Nisam protiv tumačenja i mjerodavnih komentara, ali saborski je smjer dovoljno jasan. Istina se sama od sebe nameće. Čovjek je osjeća cijelim svojim bićem. Potrebno je samo duha, smisla i volje, da se bez sukoba i razmišljanja slijedi duh Sabora.

Saborska je istina, znamo, — metodski i sadržajno — bitno Kristova istina, crkvena, evandeoska. Kao konstanta, trajna konstanta kršćanskog puta i identiteta, ta istina — taj duh i smjer — najbolje je ogledalo današnjeg, suvremenog prihvaćanja Krista i Crkve. Omalovažavanje

Sabora i saborskog duha omalovažavanje je u stvari temeljne kršćanske postavke kontinuiteta Kristove nazočnosti i prisutnosti Duha u Crkvi. Sabor je izraz i veza povijesnog i životnog, prošlog i budućeg shvaćanja i prihvaćanja Krista. U tom smislu kršćanski pluralizam, inkulturizacija kršćanstva u današnjem prostoru i vremenu, nalazi svoje opravdanje u koncilskoj orijentaciji, a kršćansko zajedništvo i jedinstvo svoje polazište i osnovu. Pod tim vidom, očito, treba gledati na Sabor i saborski duh o kojemu govorimo kao na trajnu obnovu i aggiornamento u svakom prostoru i vremenu, ali, istodobno, i kao na uvijek istu kršćansku konstantu identiteta i vjernosti Riječi, u stalnom tijeku povijesti. U tom smislu je, dakle, saborska istina Kristova istina, koje se ne možemo odreći. — »Ako ustrajete u mojoj nauci, uistinu ste moji učenici, upoznat ćete istinu; a istina će vas osloboditi«, rekao je Krist (Iv 8, 31—32).

Iskreno prihvaćanje i daljnje ostvarivanje Sabora u našoj Crkvi

Svaka se šansa može proigrati, svaka stvar i događaj krivo shvatiti ili namjerno iskriviti. S tim ovdje nećemo računati. Sabor je bio i ostao šansa i zadatak, svjetlo i putokaz. Ne treba ga rastezati i natezati na svoje mjere i kalupe, potrebno ga je iskreno prihvatiti i u njegovu duhu djelovati. Taj duh je duh vjere i akcije, duh slobode i komunitarnosti u smislu starog kršćanskog načela »sentire cum ecclesia«, koje ne dopušta »izdvajanje« iz Mističnog Tijela, samovoljna ponašanja i svojevrsna subjektivna tumačenja.

Jer, koliko god Crkva bila sputnica i dio svijeta, konkretno, ovoga našega svijeta dvadesetog stoljeća, ona se nikada ne može poistovjetiti i izjednačiti sa svijetom. Božanska Blaga vijest koja je okuplja i milost koja je prožima moraju biti i ostati njezin životni kvasac, i njezina sol i svjetlo, da bi i sama mogla biti kvasac, sol i svjetlo u svijetu. Nije li stoga imao pravo sv. Pavao kad je onako vidovito i smiono pisao: »Pazite da vas tko za sobom ne odvede 'filozofijom' — ispraznom prijevaram, koja se oslanja na predaju čisto ljudsku, na 'prirodne sile svijeta', a ne na Krista« (Kol 2, 8).

Prihvatiti Sabor i saborski osjećati znači prihvatiti današnju Crkvu i Kristovu nauku, prihvatiti poziv i misiju suvremenog kršćanina i suvremene Crkve: birati Kristov izbor, izgrađivati kršćansku svijest, zastupati Božju i ljudsku stvar, služiti, a ne zapovijedati.

Nisu li to dovoljni razlozi da zajednički složnije poradimo na koncilskoj obnovi u nama i u našoj Crkvi? Jedno i drugo je potrebno, jer: ako mi ne budemo imali koncilskog duha, neće ga imati ni naša Crkva u cjelini; a ne bude li ga imala naša Crkva, teško ćemo ga u sebi sačuvati, još teže u svojoj sredini uprisutniti i u budućnost prenijeti.

Sve to od nas i ovoga našega trenutka ovisi. Ne radi se, naravno, o našoj jednoj ili drugoj izjavi, pasivnom držanju ili pukoj teoretskoj spremnosti, nego o stvarnom zalaganju i aktivnom sudjelovanju na ostvarenju saborskog duha i mentaliteta, na vlastitom i zajedničkom preobražaju, na afirmaciji i izgradnji koncilske svijesti u nama i našoj Crkvi.

AVONS-NOUS REALISE LE VATICAN II DANS NOTRE EGLISE?

Résumé

Dans cet éditorial notre rédacteur en chef prend en considération le reouveau conciliaire dans notre Eglise croate. Il constate que notre Eglise a bien accueilli le Vatican II et son orientation. On y a vraiment réussi à adopter les directives du Concile et à mettre en pratique la réforme conciliaire.

Tout de suite l'auteur observe le Concile et sa réforme sous l'aspect de continuation. Le Concile n'est pas, dit-il, un fait accompli, ni dans l'Eglise universelle ni dans la nôtre; il n'est non plus un événement historique qui a été et qui est passé, il est plutôt un procès, une orientation, un esprit et la norme qu' il faut adopter et réaliser sans cesse dans tous les domaines.

De ce point de vue l'auteur en signale bien des choses qu' on y doit approfondir, enraciner mieux à notre communauté et poursuivre le renouveau du Concile à présent et au futur.